

Utrecht, 3 juni 2009

Aan de fracties van de PvdA in Eerste en Tweede Kamer en aan het partijbestuur van de PvdA

Beste partijgenoten,

Hierbij sturen wij jullie de uitkomst van een discussie binnen Trefpunt over de financiële crisis en de betekenis daarvan voor de koers die de PvdA voorstaat.

Ethiek en moraal worden vaak opgevat op individueel niveau, terwijl ze in onze zienswijze juist ook gaan over zaken die het individu te boven gaan. Ethiek en moraal spelen bijvoorbeeld een grote rol in de economie. Voor ons is belangrijk hoe de moraal neerslaat in de structuren van de economische orde, de doeleinden van het beleid, de beleidsprocessen zelf.

Als een van de directe aanleidingen van de financiële crisis wordt wel de bonuscultuur gezien aan de top van banken en bedrijven. Het is de vraag of dit de oorzaak was of het gevolg van iets anders. In ieder geval hadden deze perversie prikkels wel een signaal moeten zijn van wat er in de financiële wereld aan de hand was, bijvoorbeeld dat de handel in financiële producten helemaal was losgezongen van de reële economie.

Spelers in de internationale economie hebben de afgelopen jaren veelal ongeschreven spelregels genegeerd en grote risico's genomen waarmee ze de welvaart en ontwikkeling van miljarden wereldburgers in gevaar hebben gebracht. Toezichthouders hebben verwijtbaar gefaald.

Vaak wordt de crisis geweten aan ongeremde hebzucht. Grenzeloze hebzucht of grenzeloze hang naar status bestaan, maar wij menen dat waar het de verantwoordelijkheden van de politiek betreft, de oorzaak van de crisis gezocht moet worden in het feit dat regels en controle op regels die onverbreekelijk aan de markteconomie verbonden zijn, onvoldoende zijn opgelegd en toegepast.

Voor een deel is dat een gevolg van bewuste onwil vanwege een neoliberal geloof dat regulering veelal afwijst. Voor een belangrijk deel ligt de oorzaak ook in een globalisering die sneller is gegaan dan de vorming van autoriteiten of verdragen die globale spelers binden aan spelregels.

Er is een betere (internationale) regulering en beter toezicht nodig, met name voor de financiële sector. Die regulering moet ook moreel gerechtvaardigd worden, zodat voor iedereen duidelijk is welke waarden ermee worden gediend. De PvdA moet niet schromen naar die waarden te verwijzen. Regels die niet gedragen worden door moreel besef, geven problemen met handhaving.

De markteconomie, waar wij op zichzelf voorstander van zijn, kan niet functioneren zonder regels en niet zonder vertrouwen. Moreel gedrag is nodig voor vertrouwen. Instituties, regels en controle op regels zijn nodig om het vertrouwen in stand te houden.

De markteconomie vergt een actieve overheid die altijd, maar zeker als belangrijke maatschappelijke voorzieningen aan de markt worden overgelaten, strenge regels en waarborgen

opstelt en die consequent handhaaft. Als het gaat om bijvoorbeeld de kwaliteit van voedsel vinden wij dat heel normaal. Wanneer het gaat om de wereld van financiële instellingen heeft ook de sociaal-democratie de laatste jaren steken laten vallen.

Het is van alle tijden dat er in de samenleving groepen zijn voor wie geld en status de maat van alle dingen zijn. Maar voor de meeste mensen was en is dat niet het geval. Er is wel een zeker verlangen naar luxe, maar de meeste mensen worden, ook in het handelen op economisch terrein, gedreven door het verlangen naar een verzekerde toekomst voor zichzelf en voor hun kinderen. Wel werd de laatste tijd weinig weerwerk gegeven tegen mensen die alles doen voor status en excessieve rijkdom.

Ook zien we door de individualisering een tendens dat steeds meer mensen geloven dat hun succes te danken is aan hun persoonlijke inspanningen, daarbij geheel voorbijgaand aan de rol die de gemeenschap daarin speelt.

Een crisis betekent ook kansen. De sociaal-democratie kiest vanouds vanuit haar solidariteitsprincipe positie in het spanningsveld individu - gemeenschap. In de bestrijding van de crisis is een rechtvaardige belastingwetgeving vanuit het oogpunt van een goede overheveling van inkomen en welstand van belang, ook ten behoeve van publieke goederen, zoals veiligheid en gezondheidszorg. De bestrijding van deze financiële crisis is heel goed te combineren met een programma dat voorziet in het tegengaan van klimaatverandering en in werkgelegenheid die zich op groene zaken richt.

In de ordening van de samenleving gaat het uiteindelijk om het resultaat dat je als politieke partij weet te bereiken. Die ordening staat nooit los van de motieven waardoor veel kiezers van de sociaal-democratie worden gedreven. Betere internationale regels weerspiegelen de morele waarden die wij nastreven. Dat vergt een permanente waardendiscussie op basis van onze grondbeginselen, zoals onder andere verwoord in het laatste beginselmanifest, die actief moet worden uitgedragen.

De juiste vrije markt is een betugelde markt die geen schade aanricht aan het algemeen belang. Spelers op de markt dragen verantwoordelijkheden waarop ze door de gemeenschap kunnen worden aangesproken. Vrijwillige afspraken over gewenst gedrag, zoals de hoogte van beloningen en bonussen, werken alleen als ze uiteindelijk bindend kunnen worden opgelegd.

Regulering is nodig om tot aandeelhoudersgedrag te komen dat gericht is op het doen van lange-termijn investeringen. Werknemers zijn daarin geen korte-termijn-kostenpost maar vormen het sociaal kapitaal van de onderneming.

Evenals het klimaatprobleem vergt de financieel-economische crisis een internationale aanpak in een internationale ordening. Het belangrijkste instrument daarin voor ons land is de Europese gemeenschap. Die is niet alleen een waardengemeenschap is, maar ook een rechtsgemeenschap. Waarden worden op grote schaal in wetgeving vertaald. Op het gebied van de financieel-economische ordening is hier nog en wereld te winnen.

Wij wensen jullie veel succes bij jullie belangrijke werk,
Met vriendelijke groet,

Herman Noordegraaf, voorzitter
Kees Waagmeester, secretaris